

מעורבות נחוצה

10.9.96
כ"ו

מאת אמיר אורן

"עסק הביש" מסרב לגווע.
בעת שכתורות העיתונים גדרו שות בתוכניות אחרות שלא עלו יפה, כמו מזימות להתנקשות בחיי סדאם חוסיין, מתכוננים מפיק ישראלי וצוות של הכיכירי סי לצלם, בנפרד, סרטים על מבצע הנפיל לפינגוועים במטרות מערביות במצרים בקיץ 1954. היו שם תככים, זיופים, הפקרות והרפתקנות, בדרג המדיני והצבאי והמודיעיני, עם בוגרנות ורשלנות שהמיטו על שליחי ישראל מוות או מאסר ממושך, אבל ברקע הפעולות הרעות היתה כוונה טובה, המשתבחת ממרחק השנים והמלחמות: לשמור על חיץ מעצמתי בין ישראל לבין החזקה במדינות ערב.

ההנחה שפיגועים נגד יעדים בריטיים במצרים יביאו את ממשלת לונדון לבטל את מימוש ההסכם לפינוי צבאה מבסיסי תעלת סואץ לא נשענה על הערכת מצב מפוכחת; מהלך בריטי להיאחזות בתעלה גם היה סותר את רוח הזמן, את גל הדהי קולוניזציה, כמותו כקשר הבריטי-הצרפתי עם ישראל נגד מצרים באוקטובר 1956. אך הארמון היה מצבן של מדינות האזור רע כל כך כאשר צבאות זרים מנעו מזה"ל ומכוחות ערביים להתנגש? האם ניתן לשכנע את משפחות רכבת החללים בישראל בפעילות הצבאית שמאו אמצע שנות ה-50 כי מלחמות ששת הימים, ההתשה, יום הכיפורים, לבנון, וכל מה שבניהן, היו כה כדאיות?

הניסיונות להיגמל ממעורבות מעצמתית נכשלו ולמעשה גם נפסקו. זאת מעורבות אמריקאית בעיקרה, בתיווך ובהובלת כוחות רב-לאומיים, אבל גם של האו"ם, הקשוב לאמריקאים. ממשלת בנין הביאה (במבצע ליטני) לכי נון יוניפי"ל; ממשלת נתניהו נעזרה בעובד האו"ם טרייה לארסון, שהנורווגיות שלו אינה חשובה לצורך העניין יותר מזו של המזכ"ל הראשון, טריגוה ל. האמונה התמימה כי ראוי לה ניח את הילידים לנפשם התברר תה שוב ושוב באזור, תחילה

בצאת הצרפתים מסוריה ולבנון והבריטים מארץ ישראל, ולאחר שני עשורים בכוא הפינוי הכריז טי "ממורח לסואץ", באפיסת כוחות ובמקביל לאימוץ "דוקטרינת גואם" של הנשיא ניקסון, שביקשה לנתק מגע מווייט-טנאם ולהחליף נוכחות אמריקאית בסיוע צבאי לידידים מקומיים. הכל באזור רצו בעצמאות ובהגדרה עצמית, אלא שהסתיירה שבין השאיפות הלאומיות של ישויות שונות על כבירת ארץ שנויה במחלוקת גררה את סכסוך ישראל-ערב לחוליות נוספות בשרשרת מלחמות, בארץ רח שאינו אופייני לחלק עולם זה: בין המדינות הערביות לבין עצמן היו מתחים ועימותים לרוב, מלווים בחתרנות ובסיוע למדינות, אך עם מעט מאוד מלחמות של ממש.

הפלישה העיראקית לכוייית, לפני שש שנים, היתה חריגה כה מועזעת מהמקובלות, עד שלבית נגדה - שהיא ולא המערכה הצבאית צריכה להיחשב כהצלחה תו האמיתית של הנשיא בוש - חברו גם מצרים וסוריה. מומחים ישראלים ציינו בשבוע שעבר עד כמה רמה המבצע נגד אירביל לזה שנגד כוייית, בריכוזי הכוחות, במערכיהם ובהרכבם. אפשר להוסיף לכך גם את ההיערכות לניצול הצלחה (או נגד סעודיה, עכשיו נגד סולמנייה) שלא יצאה אל הפועל ואת חשיבותה של ההישענות על הזמנה מבפנים: כפי שאסד הכניס לפני 20 שנה את צבאו ללבנון לקריאת נשיאה פרנצ'יה, קיווה סדאם להצדיק את פלישתו לכור לילי של משתפי פעולה. אלא שמשפחת אל-סבאח הצליחה להימלט לסעודיה והשלטון האמריקאי מור לא הצליח לקום.

הפעם עט סדאם על הזמנת ברזאני, אך ההיבט המעצמתי נרחר חשוב מכל. חזירת הכוחות הממוכנים של "משמר הרפובליקה" לאזור המקלט הכורדי איפשרה לממשל האמריקאי להבהיר - ודווקא בקרדום המלחמה של האינדיאנים המנוצחים, ב"טומאהוק" - את דירוג יעדיו: הנפט זכאי להגנה, מיעוטים את-

ניים פחות מכך, וגם זאת בתנאי שהמתנכלים להם אינם משתייכים למערך צבאי יידיותי. הכורדים, לפיכך, אומללו לא פעם ופעמיים, אלא שלוש: בהזמנת סדאם להצפין אל מעבר לקו הרוחב 36, באמתלה שסיפקו בכך לאמריקאים לחזק את הגנת כוייית וסעודיה, בדרך של חשיפת השריון העיראקי לאווירייה המערבית, ובהזדמנות שנקרתה לטורקיה לרצוץ לעצמה בגבול עיראק אזור ביטחון אנטי כורדי. בכירי ממשל קלינטון העניקו משמעות חדשה, חלולה מתמיד, לסיסמת כל הממשלות "נגיב בוד" מן ובמקום: אם סדאם יפגע בכורדים, או באותה מחצית מהם העוינת את שותפיו הרגעיים, נעניש אותו בזירה החשובה באמת, במפרץ הפרסי. סדאם טובח "טקטיית" באירביל וקלינטון הרג לם בו "אסטרטגית" בדרום, כהסגר ברזאני של ג'ון שליךשווילי, הגנרל שעלה לגדולה בזכות ניהול מבצע ההצלחה של הכורדים ב-1991. סדאם השתמש בכרזאני להוכיח מיהו בעל הבית בעיראק; קלינטון השתמש בסדאם לחיזוק החיץ המעצמתי במפרץ. ערב המבצע האמריקאי השתדלו ראש המטות שליקשווילי ועוזר שר החוץ, רוברט פלטרן, אצל שליטי ריאד, עמאן וקהיר, בהצלחה דלה מזו של קודמיהם לפני שש שנים (הסעודים, מוטסבי היחלשותו של סדאם, אסרו על שימוש בכסיסה לתקיפתו). הם לא ביקרו בירושלים: סעודיה, ירדן ומצרים שייכות לפיקוד המרכז של הצבא האמריקאי, שישראל מתרפקת על דלתותיו ללא הועיל מאצל השכנים בפיקוד אירופה.

שניים מיעוציו של ראש הממשלה, בנימין נתניהו - אבי רהם טמיר ודורי גולד - דיברו תכופות בעד הפלת המחיצות שבין שתי הגזרות, זו של המפרץ וזו של ישראל-ערב. אם ישוכנע בכך הנשיא קלינטון, תהיה זו הצלחה "טקטיית", שלא תשנה את העובדה ה"אסטרטגית": הנעדרים ימשיכו לשחק לפני ההורים, אלה מהמעצמות, רק עד שהמברורים יבואו, לשמע המהומה, להשליט סדר.